

Proč musely umřít ty nevinné děti?

OTEC BEDŘICH HORÁK
BIBLISTA

O Vánocích, po slavnosti Narození Páně, následují dva takové „divné“ svátky, které narušují idylku vánoční pohody. Je to svátek svatého Štěpána, prvního mučedníka tehdy nově vzniklé církve, a o dva dny později svátek svatých Mláďátek či betlémských Neviňátek, tedy dětí, které dal zavraždit král Herodes, když se chtěl zbavit nově narozeného krále, o němž se dověděl od mudrců z východu, kteří se tomuto dítěti přišli poklonit s dary.

Jak čteme v Matoušově evangeliu, mudrci po splnění záměru dostali ve snu pokyn, aby se vrátili do své země jinou cestou, tedy se vyhnuli Jeruzalému a Herodově paláci. „Když Herodes poznal, že ho mudrci oklamali, i velmi se rozlítil a dal v Betlémě i v celém jeho okolí pobít všechny chlapce do dvou let“ (Mt 2, 16). Při zamyšlení nad tímto textem je nám úzko. Zvlášť, když víme, že Ježíš, který byl hlavním terčem Herodova hněvu, byl zachráněn – rodiče s ním odešli do Egypta podle pokynu, který Josef dostal ve snu od anděla. Jak to, že když Bůh zachránil Ježíše, neudělal něco pro to, aby zachránil ty ostatní děti? Nemohl varovat matky těchto dětí do dvou let věku, aby se mohly i s dětmi s předstihem ukrýt? Nemohl pře-

ba nechat ranit mrtvici tohoto krvelačného krále, dříve než on vydal rozkaz vojákům?

Jak to, že trpí a umírají předčasné nevinné lidi? Není to jen ten starodávný příběh z Ježíšovy doby, který nás trápí. Jsou to i události, o kterých slyšíme dnes ve zprávách, ale které se občas dokonce odehrají v naší blízkosti, třeba i u lidí, které osobně známe.

JE BŮH VŮBEC VŠEMOHOUČÍ?

Hlavním problémem těchto našich pochmurných úvah je to, že Bůh, o kterém věříme, že je nejvyšší spravedlivý a zároveň všemohoucí, může dopustit (pokud ne přímo způsobit) neštěstí těm, kdo si to vůbec nezaslouží (tedy podle našeho přesvědčení). Pak z toho mohou vyplývat třeba i tyto závěry: Pokud je Bůh spravedlivý a miluje spravedlivého, potom nemůže být všemohoucí (aspoň ne úplně, něco se z jeho moci vymyká). Anebo je všemohoucí, ale zahrává

si s lidmi podle libosti (a občasně zlomyslnosti). Když člověk vyvodí tyto a podobné závěry a zůstane v nich vězet, ztrácí často svou víru a přestane se k Bohu obracet a žít podle náboženských zásad.

Lidé se tímto problémem utrpení nevinných zabývali od pradávna. Lidé Starého zákona byli, alespoň v určitém období, většinou přesvědčeni, že ten, kdo koná dobro, tomu se daří dobře, a kdo koná zlo, tomu zase špatně. Takto jednoduše bychom to rádi brali i my. Ale ono to tak jednoduché není. Jednak, když se díváme na život a jednání druhého člověka, nevíme o něm úplně všechno. A za druhé, víme, co je pro toho člověka opravdu dobré? Písmo sv. se zamýšlelo nad problémem utrpení a postupně a skrze působení Ducha Svatého v něm odhalovalo odpověď na tento problém.

CHUDÁČEK JOB

Typickou biblickou knihou, která pojednává o utrpení nevinného, je kniha Job. Zde Job je člověk spravedlivý, bezúhonný, žije spořádaně, sám Bůh je na něj pyšný. Sato- ho chce vystavit zkoušce, jestli bude takový, i když mu Bůh nebude poskytovat takové

vě podmínky, jaké měl doposud. Ale o této domluvě neví nikdo z lidí, samozřejmě ani Job sám. Tato těžká zkouška přináší to, že během několika okamžiků přijde o svůj velký majetek, o své syny a dcery, ale i o své zdraví. Je stížen těžkou chorobou, musí žít mimo domov na smetišti, kde si škrábe bolestivé vředy nalezenými strupy. Nemá už co ztratit, jen svůj život. Proto ho jeho manželka nabádá, aby prokřel Boha a zemřel. Proklít Boha však Job rozhodně odmítá. Přicházejí jeho přátelé, kteří ho přijdou utěšit. Ale místo toho, aby utěšili jeho, chtějí uchácholet svou naholanou představu o Boží spravedlnosti, proto obviňují Joba, že musel udělat nějakou špatnou věc on sám nebo někdo z rodiny, jinak by přece tak hrozně nemohl trpět. Ale Job je přesvědčen, oprávněně, o své nevině, sám nemůže pochopit, proč si s ním Bůh tak zahrává a ve svých modlitbách, které jsou výlevy jeho utrpení, vybízí Boha, aby mu odpověděl. Ale Bůh mlčí. Dlouho mlčí. Až po notné době odpoví. Ale ne na smysl onoho utrpení. Vyzdvihuje sice Jobovo jednání před jednáním jeho přátel, navrácí mu zdraví, majetek, přízeň, dopřává mu další potomky, ale utrpení v lidském životě, v konkrétních situacích, dál zůstává tajemstvím.

Ano, i starozákonní spisovatelé, zvláště pozdější, žijící v době blízké novozákonním událostem, a hlavně však ti novozákonní, si uvědomují, že i když člověk nedojde spravedlivě odměny v tomto životě, tato spravedlnost se objeví o to zářivěji poté, co tento člověk bude vzkříšen z mrtvých k novému životu. Ale přesto to člověka zmítaného myšlenkami o smyslu utrpení úplně neuspokojí.

NA VINĚ JE SVOBODA

Odpověď na lidské utrpení, a zvláště utrpení nevinných, přinesl Ježíš Kristus. Ale ještě dříve, než si řekneme jakým způsobem, musíme si uvědomit, kde se to zlo kolem nás tady vzalo. Člověk, jak víme, byl stvořen jako Boží obraz, podle jeho podoby (srov. Gen 1, 26). To také znamenalo, že dostal jako velkou výsadu svobodu, svobodnou vůli. Jinak by byl jako robot, který vykoná jen to, co se do něho naprogramuje. Tato svoboda ovšem nesla v sobě riziko, že se člověk rozhodne jinak, než je skutečně dobré. A to se, bohužel, také stalo v zahradě Edenu, kde člověk pojezdil ze zakázaného stromu poznání dobra a zla. I když se to stalo po hadově ponoukání, člověk se svobodně a zcela vědomě postavil proti Bohu, chtěl být jako on svým vlastním způsobem, veden pýchou, představou soběstačnosti. Tak ale postavil hráz mezi sebe a Boha, ale tím i mezi sebe a druhého člověka, tehdy zatím v rámci prvního páru, a dokonce mezi sebe a přírodu. A toto se stalo jakýmsi prokletím pro celé lidstvo, my říkáme, že jsou lidé od té doby zatíženi dědičným

hříchem. To znamenalo, že člověk nedokáže tak jasně vnímat Boží přítomnost a jeho lásku a dobrotu, že neviděl v druhém „kost z mých kostí a tělo z mého těla“ (Gen 2, 23), a tak se stával druhému sokem, že se rozmnožily jeho útrapy a bolesti, že země byla zlořečená a začala plodit trní a bodláčí, že člověku nezbyvalo, než se tvrdě na-

světa, do našich těžkých podmínek, které panují od opuštění ráje. „Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi,“ píše sv. Jan v evangeliu (1, 14), Bůh se stal plně člověkem. On přišel napravit neposlušnost lidí svou bezvýchradnou poslušností svému Otci. Ukazoval lidem cestu, jak mají jednat. Ale šel ještě dál, on sám, který nebyl zatížen svou vlastní vinou, vzal na sebe hříchy všech lidí a za všechny se rozhodl zemřít. I za mě, za každého z nás vzal na sebe a prožil na sobě všechno zlo, ať už v podobě našich hříchů nebo to, kterým jsme trpěli bez vlastního přičinění. Ano, i v jeho případě to byla souhra okolností, která vedla k jeho smrti, ale on ji plně využil a vyzískal z toho to největší dobro právě pro nás. I když ho to zlo drtilo, on se nenechal vnitřně zdrtit, nevzdal se svého úkolu, protože byl přesvědčen, že Otec je s ním (ačkoliv když umíral na kříži, necítil ani tu jeho přítomnost jako jindy) a že to co dělá má obrovský smysl. A ten smysl spočíval v tom, že zařídil, aby to zlo nemělo své poslední slovo. Skrze utrpení a křivdy nevinného (a kdo byl víc nevinný než právě on?!), kdy on prožíval a pomáhá nést spolu s dalšími „nespravedlivými“ oběťmi trpěné zlo, veškeré utrpení a zlo bude jednou definitivně odstraněno.

POHLED NA KŘÍŽ

Vraťme se opět k příběhu o betlémských dětech. Evangelista popisuje žal a bolest matek těchto zabitých dětí citátem z proroka Jeremiáše. Tento prorok spolu s tajemným Hospodínovým služebníkem z proroka Izaiáš je Ježíšovým předobrazem ve svém utrpení, utrpení spravedlivého, nevinného. Citát z proroka Jeremiáše se vyskytuje u Matouše také jako naplnění proroctví při Jidášově zradě, kdy velekněz mu za ni dal třicet stříbrných – i v tomto případě spáchané zlo (Jidášem, veleknězi) bylo Ježíšovým přijetím proměněno v mnohem větší dobro. Ježíš byl uchráněn zabítí jako dítě, aby mohl hlásat lidem radostné poselství a především proto, aby za všechny, včetně zabitých dětí a jejich matek, mohl přinést drahocennou oběť svého života a otevřít pro ně ten život věčný.

Nelze vysvětlit, proč se dějí různé ne- spravedlnosti ve světě v různých konkrétních případech, proč nevinní trpí. Ale jedno nám má být jasné skrze víru: Ježíš ve svém utrpení prožil i tato konkrétní utrpení a chce je nakonec, ve své nekonečné lásce, definitivně odstranit a darovat život a radost v plnosti – obětem, kterým se zlo děje, i jejich blízkým, kteří to s nimi s bolestí prožívají.

SMYSL UTRPENÍ

Pojďme ale zpět k Ježíši. On, který byl od věčnosti s Bohem Otcem, přišel do našeho

„Byl jsem na dovolené v Tatrách. Tam byla nádherná ozvěna! Jednou jsem zavolal „Halo“ a ozvalo se to ještě pětkrát!“
„To nic není. U nás v paneláku stačí jednou kýchnout, a ozve se desítkrát „Na zdraví!“